

Intervju med Bjørn Kaldhol

27. november 2008

Det var ikke en annonse i Norsk Lysningsblad som fikk deg til å søke stillingen som kontorsjef i Studentsamskipnaden i Tromsø?

Jeg fikk en telefon i påsken i 1970 fra Gunnar Kvifte, som da var styreformann i den nylig etablerte Studentsamskipnaden i Tromsø. I det styret satt også Harald Overvaag og Gunnar Moldenæs. Grunnen til at de ringte meg, var nok at jeg på det tidspunkt var styreformann i Studentsamskipnaden i Bergen. Vi hadde noe som kaltes fordelingsmøter, der alle landets studentsamskipnader kom sammen for å fordele den potten som hvert år var avsatt på statsbudsjettet til velferdstiltak. Så viste det seg at det ikke var kommet en bevilgning som skulle sikre at Samskipnaden i Tromsø fikk sin andel. Dette reagerte selvfølgelig vi andre på. Det ble oppnevnt en delegasjon med meg som leder som skulle i Stortinget for å skaffe penger til Tromsø. Kontakten med Stortinget førte til at Tromsø fikk pengene. Jeg tror at dette i hvert fall sier noe om årsaken til at jeg fikk denne telefonen.

Da var det bare å pakke sekken og dra nordover?

Ja, jeg var jo student, og hadde ikke andre forpliktelser i Bergen enn vervet som styreformann i Samskipnaden, et verv som jeg da naturligvis måtte trekke meg fra. Men tilbudet fra Tromsø var såpass spennende og fristende at jeg bestemte meg for å hive meg rundt og inngå en avtale om et tre års engasjement i Tromsø. Etter de tre årene skulle jeg tilbake til Bergen og fullføre mine studier.

Da du begynte i 1970, var det knapt nok studenter i Tromsø?

Det var vel kommet noen hovedfagsstudenter, og så var det etablert et studentersamfunn. Her var blant andre *Nordlys*-journalisten Jon Michelet svært aktiv. Den aller viktigste oppgaven den første tida var å planlegge utbygging av studentboliger. Helst skulle en del studentboliger stå klare til bruk før høsten 1972, da de første studentkullene skulle komme. Allerede før jeg hadde tiltrådt stillinga, deltok jeg i en delegasjon fra Tromsø som dro på studietur til Danmark for å lære mer om studentboliger. Arkitekt John Kristoffersen og sivilingeniør Johan Petter Barlindhaug deltok også sammen med styret på denne turen. Den

<http://doi.org/10.7557/15.4368>

© The author. This is an open access article distributed under the terms and conditions of the [Creative Commons Attribution 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) license.

gangen var det voldsomme diskusjoner om hvor mange studenter, eller hybler, det skulle være rundt et felles kjøkken. Det var laget store utredninger om dette. Så kom vi til Danmark og så løsninger som innebar alt fra 2 til 27 studenter per kjøkken. Alle plasser spurte vi hva som var den gunstige størrelsen, og alle syntes at den gunstigste størrelsen var den som de hadde valgt. Vi brukte utrolig mye tid på dette temaet i denne fasen. Studentboliger var uten tvil det aller første og viktigste vi gikk i gang med. Da var jeg alene sammen med en sekretær. Men vi satt sammen med Universitetets administrasjon, som vi hadde tett daglig kontakt med. Dette gjaldt også med Peter F. Hjort. Det var en del kreative folk i dette miljøet, og vi skulle få til en nyskapning. Vi skulle også dekke de universitetsansattes behov for bolig, barnehage, osv. En stund brukte vi til og med betegnelsen Universitetssamskipnaden om oss selv. Det var selvfølgelig ikke hjemlet i lovverket, så det var jo en litt spesiell u-sving, men vi brukte faktisk dette navnet en god stund.

Utbygging av barnehager ble en viktig oppgave?

Vi startet tidlig med å etablere såkalt provisoriske barnehaver. Vivi Løchen var en svært sentral fagperson i arbeidet med å bygge barnehager. Fru Tone Hjort var også med i dette arbeidet en periode. Da vi hadde bygd seks barnehager allerede på begynnelsen av 80-tallet, hadde vi like mange barnehager som Tromsø kommune. Vi hadde inngått en avtale med Universitetet som garanterte de ansatte et visst antall barnehageplasser mot at Universitetet bidro med noe egenkapital. Vi hadde også avtale med vertskommunen som sikret oss et visst bidrag fra Tromsø kommune.

Alle visste at det skulle komme et universitet. Det var liv og røre?

Byen var i voldsom forandring. Du merket at det var temperatur og tempo. Det påvirket nok alle. Utelivsbyen begynte å våkne for alvor, det sosiale livet ble litt spesielt. Må fortelle en historie fra Karl Johan. Jeg møtte tilfeldigvis en kjenning fra Tromsø på Karl Johan. I samtalens løp kom en kompis av han forbi. Og han ville vite hvordan det var å bo i Tromsø. Svaret han fikk var at «det er en kjempeby å bo i for en ungar, men det er et helvete å være gift i den byen».

Du hadde tro på prosjektet Universitetet i Tromsø?

Ja, det hadde jeg definitivt. Jeg hadde virkelig tro på det. Syntes det var kjempespennende å få dette til. Hadde selvfølgelig fulgt med i den politiske debatten og hele bakgrunnen for etableringen av universitetet.

Jeg hadde vært aktiv i Studentvenstrelaget laget i Bergen. Det som skjedde etter 1968, var jo en revolusjon på universitetene; professor-makta ble svekket, vi fikk studenter med i styrende organer, osv. Men så sklei jo det hele ut med AKP-ernes inntog. De tok over de fleste av studentersamfunnene og la lokk på den åpne debatten.

Du var studenttillitsvalgt?

Jeg ble nok plukket ut fordi jeg hadde holdt veldig mye på med dette som studenttillitsvalgt. Jeg var formann i Studenttinget i Bergen i 1968. Så ble jeg styreformann i 1969 og var det til jeg dro til Tromsø. Jeg hadde møter med sentrale folk på Stortinget og i departementene. Den gangen fikk man jo til møter med både med statsråder og stortingskomiteer. Det er ikke like lett i dag.

Jeg har inntrykk av at du både ble oppfattet og oppfattet deg selv som en del av universitetsfamilien?

Det var ingen tvil om at vi var en del av universitetsfamilien, en viktig fot som Universitetet skulle stå på. Peter Hjort var veldig klar på dette. Det samme var både Haugli og Overvaag. Du kan jo tenke deg selv hvis studentene hadde kommet i 1972 uten at det fantes noen nye boliger i det hele tatt her. Nå ble jo den historien litt spesiell for vi så jo at vi klarte ikke å få noen boliger med normal framdrift ferdig til september 1972. Vi holdt på å bygge det som da het Øvre Åsgård, som hører til Prestvannet studentboliger. Den besto av fem blokker. Vi skulle være ferdig med to, så ble det noe forsinkelser i startfasen, og vi innså at vi måtte skaffe oss midlertidige boliger av type Moelvenbrakke. Men statsråd Bjartmar Gjerde, som skulle opp til Tromsø, ville så absolutt inspisere tyskerbrakkene på Skattøra, for han mente at kunne pendlere bo i brakke, så måtte også studenter kunne gjøre det. For å unngå den katastrofen dette ville ha vært, hadde jeg et omfattende og tett samarbeid med byråsjef Reinholdtsen i Kirke- og undervisningsdepartementet. Det var han som skulle briefe statsråden og lage notat i forkant av hans tromsøbesøk. For å lage en lang historie kort, så maktet vi for det første å få litt ekstra penger til å forsere de to første blokkene på Prestvannet studenthjem slik at de var ferdige til studiestart. Og så fikk vi penger til å bygge den nye brakkebyen i Breivika. Her var halvparten levert av Moelven, mens den resterende delen kom fra fabrikken på Furufalten i Lyngen. Det gikk fire måneder fra beslutninga var fattet til 98 boenheter sto klare til innflytting. Dette er ganske godt gjort. Og det var viktig også fordi vi unngikk tyskerbrakkene på Skattøra.

Du var avhengig av det kommunale apparatet i utbyggingssaker?

Jeg fikk tidlig et godt forhold til både en del nøkkelpolitikere og det som het byplankontoret. Etter hvert ble jeg formann i generalplanutvalget og fikk flere andre kommunale verv. Det er ikke negativt å ha kontakter. Det er vel tillatt i dag å fortelle om da jeg i 1976 fikk gjennomført en reguleringsendring i løpet av en dag. Det tror jeg er rekord. Vi holdt på å bygge studentboligene på Øvre Breivang, og så ringer plutselig entreprenøren meg og sier at de holdt på å sette ut bygget på tomte, og at det ville havne midt ute i veien. Da var gode råd dyre. Da kjørte jeg bort på byplankontoret og hentet byplansjefen, Kai Bertheussen, som jeg kjente. Så kjørte vi opp til anleggsområdet, og jeg slo fast at det bare var en måte å rydde opp i dette på, nemlig å flytte veien. Dette forutsatte en justering av reguleringsplanen. Det ble ordnet, og på slutten av dagen forelå brevet som stadfestet endring av reguleringsplan.

Du engasjerte deg tidlig i politisk arbeid i Tromsø?

Jeg hadde vært aktiv i Venstre i Bergen. Den første tiden jeg var her oppe, var jeg nok litt på vent, men så ble jeg engasjert igjen under EF (EU)-debatten i 1972. Jeg gikk inn i partiet igjen, og det gikk ikke verre til enn at like før Røros-møtet lot jeg meg stille som formannskandidat i Tromsø Venstre og tapte med én stemme for Stein Vik. Men jeg ble da enstemmig valgt til nestleder. Få uker senere førte landsmøtet på Røros til at Stein Vik forsvant ut av partiet. Så jeg satt da plutselig der med partiet i fanget som lokallagsleder, 29 år gammel. Så ting skjedde fort.

Jeg havnet på listen ved kommunevalget i 1975 og fikk plass i kommunestyret. Det ble en masse støy rundt konstitueringen av kommunestyret. Vi klarte faktisk å få Senterparti-ordfører Arne Nordgård i to år, og med Willy Haugli som varaordfører. Alle partier skulle jo ha posisjoner. Og Venstre fikk da blant annet formann i generalplanutvalget, og der havnet jeg. Det er åpenbart at vervet som leder av generalplanutvalget gjorde meg særlig godt kjent, både med det kommunale apparat og i det politiske miljøet.

Samskipnaden drev bokhandel og kantiner?

Det var tilsatt bokhandler allerede før jeg kom, bokhandelen ble etablert allerede i 1970. Så startet vi kantinevirksomheten og fikk tak i en meget dyktig kantinesjef, Asbjørn Storåker, som gjorde en kjempejobb.

Normalt er det en student som er leder av styret i Samskipnaden?

Thorvald Gran, den kjente samfunnsviteren fra Bergen, eller egentlig fra Tønsberg, var en mørkeblå konservativ student i Oslo som i 1968 plutselig befant seg i en svær demonstrasjon på Champs Élysées. Da så han lyset og konverterte til den mest ytterliggående venstresida. Han

var jo en av de store forkjemperne for den universitetssamskipnadsmodellen som sikret studentene stor innflytelse. Det er ganske artig å se på styreprotokollene fra den tiden. Det var jo lange referater, side opp og side ned fra debattene i styret. Helt vanvittig. For en historiker må dette være kjempestoff. Men det er klart at til tross for lange og tunge debatter, klarte styret ofte å samle seg om enstemmige vedtak. Det var bra stemning under møtene på den tiden. Det var først i 1975-76 det begynte å skjære seg, dette var den mest kritiske fasen. Da gikk det så langt at på ett tidspunkt trakk studentene seg fra styret. Det var masse spetakkel, det var like før hele samskipnadssystemet ble satt under administrasjonen. Jeg var i møte med universitetsdirektør Haugli, som ga meg alle nødvendige fullmakter for å kutte ut styret.

Styret ble jo i utgangspunktet litt satt ut når studentene trakk seg; det var ikke beslutningsdyktig formelt. Det måtte jo gjøres noen unntaksbestemmelser, en justering av reglementet for at vi skulle få systemet til å gå. Dette foregikk en god stund før studentene etter hvert tok til vett og kom tilbake i styret. Vi hadde jo styreokkupasjon nede i Kjell Arnesen sitt bygg. Det var ganske heftig. Vi prøvde først å holde styremøtet i Samskipnadens lokaler, men måtte avbryte. Så prøvde vi å holde det på universitetet. Der ble det også demonstrasjoner, og vi måtte avbryte igjen. Tredje gangen ble det full okkupasjon av møtelokalet, så politiet måtte stille opp og hive dem ut. Styreleder på det tidspunktet var Svein Erik Eilertsen.

Reaksjoner fra kommunalt hold på venstreradikal studentaktivitet?

Det var jo en periode midt på 70-tallet med mye støy og uro også innad i universitetsstyret; det var demonstrasjoner, og det ble jo relativt mye politisk bråk. Da var det nok en del irritasjon. Men sånn i store trekk hadde ikke dette, tross alt, noen dominerende plass.

Var du en forsvarer av Universitetet?

Det var jeg opplagt i det politiske liv. Men jeg ble relativt tidlig, i hvert fall på 80-tallet, bekymret over at Universitetet var begynt å bli seg selv nok. Da jeg senere ble rådmann i Tromsø, tok jeg et initiativ for å få laget et såkalt næringsråd med representanter fra næringsliv, kommune og universitet. Vi fikk vel litt utav det. Ikke minst fikk vi satt i gang noen diskusjoner. Vi hadde til og med lagt et kommunestyremøte til universitetsområdet. En viktig del av det møtet var en orientering fra Universitetet om egne behov og deres utgangspunkt. Det var et forsøk på å få koblet by og universitet tettere sammen. De kunne ikke, slik jeg mer og mer fikk følelse av at de gjorde, leve hver sine liv og ikke forstå hverandre i tilstrekkelig grad. Det gjaldt også kommunestyret, som

måtte forstå behovene til Universitetet. Ved Universitetet var det opplagt mange som burde lære seg mer om hva samfunnet utenfor hadde behov for.

Det er mange kommunepolitikere som ikke forstår hva et universitet betyr av aktivitet, skatteinntekter, muligheter etc. Det var for eksempel en utfordring å få forståelse for at kommunen måtte bidra til å dekke behovet for studentbarnehager. På samme måte var det viktig å forlenge den «gamle» ordninga med å tilby gratis tomter til studentboliger. Det var en utfordring å utvikle forståelse for hva kommunen hadde igjen, ikke bare i form av direkte skatteinntekter, men også hva kommunen fikk igjen i form av en uhyre lettvinntilgang på høyere utdanning for kommunens ungdom.

Du satt i Studentsamskipnaden i 15 år, til 1985. Så gikk du til bank en stund?

Ja, jeg var innom Bergen bank i drøyt tre år, før de klarte å overtale meg til å ta rådmannstillingen i Tromsø. Det var under sterk tvil jeg takket ja til den jobben.

Det var vel fordeler for Universitetet med en tromsørådmann rekruttert fra universitetsmiljøet?

Det er vel kanskje andre som burde svare på det, men det er vel ikke tvil om at jeg som rådmann tok en del initiativ som ikke ville ha blitt tatt hvis det ikke var for min kobling til universitetsmiljøet. For eksempel forsøket på å få trukket Universitetet inn i kommunens arbeid med innovasjon, næringsutvikling ol. Men minst like viktig har arbeidet for å få kommunepolitikere til å forstå Universitetets behov på en del områder som jeg har nevnt tidligere. Når jeg snakker om Universitetet, inkluderer jeg selvsagt også studentene og Studentsamskipnaden. Jo, jeg tror nok at jeg bidro til at den gjensidige forståelsen mellom universitetet og kommunen ble bedre.

Følger for den kommunalpolitiske dagsorden av sterk studentvekst?

Jeg hadde som rådmann vært med på å legge til rette for tomter til studentboliger. Jeg sørget også for at et konkursprosjekt i Tromsø, Boligbyggerlaget ute på Stakkevollan, ble konvertert til et betydelig studentboligprosjekt.

Tendenser til navlebeskuelse blant universitetsansatte?

Generelt så vil jeg si at Universitetet i dag er en veldig integrert del av byen, og byen har helt klart et tett forhold til Universitetet. Svært mange har hatt egne unger og/eller andre slektninger på universitetet. Men jeg

synes nok det er ganske stor forskjell på hvordan fagmiljøer klarer å forholde seg til samfunnet utenfor. Jeg ser at deler av realfagsmiljøet, både IT, geologi osv., arbeider veldig godt sammen med næringslivet på flere områder. Andre miljøer er jeg litt mer bekymret for. Jeg har hørt flere som sier at samfunnsvitenskapelige fag er mye mer spennende i Bodø enn i Tromsø. Det er blitt hevdet også av folk som har jobbet begge plassene. Det bekymrer meg litt. Kan det tyde på at man har gått seg fast i et system der man på en måte har blitt seg selv nok? Har vi forresten fortsatt den beste medisinerutdanningen, selv om vi hadde den på 70-tallet? Det er flere som sier at det er på tide å tenke gjennom slike spørsmål og til å spørre om deler av Universitetet har koblet seg for mye fra samfunnet. Det er en del grunnleggende spørsmål som Universitetet og universitetsmiljøet vil ha nytte av å tenke grundig gjennom.

Du sluttet som rådmann?

Ja, jeg gikk av som rådmann i november 1992 fordi jeg ble tilbudt stillingen som administrerende direktør i TFDS (Troms fylkes dampskipsselskap). Jeg tok over i en tid da selskapet sto foran en betydelig ekspansjon, og de ni årene i den stillingen fløy bare vekk.

Så ble du styreleder for UNN og senere i Helse Nord. Krevende oppgaver?

Jeg ble spurt om å ta rollen som styreleder for UNN (Universitetssykehuset Nord-Norge HF), det nye foretaket som ble etablert etter sykehusreformen. Det var høsten 2001 vi kom i gang med dette. Da kom jeg på en måte tilbake til en arena jeg hadde vært litt borti før. For som sjef for Studentsamskipnaden hadde jeg vært med i en arbeidsgruppe som planla det nye sykehuset. Jeg traff igjen en del av de folkene jeg jobbet med den gangen, det var jo litt artig. Da er man tilbake i tjenesteproduksjonen, men Universitetssykehuset har jo ikke bare til oppgave å drive tjenesteproduksjon. Jeg satt som styreleder i UNN i knappe fire år. Så ville statsråden ha meg som styreleder for Helse Nord, og det har jeg ikke klart å kvitte meg med ennå. Der sitter jeg ennå i ett år til, ser det ut som, før jeg gir meg. Dette er et krevende verv.

Det er et forunderlig system. Vel nok er vi blitt tildelt stadig nye oppgaver, på godt og vondt. Men realiteten er jo at det samtidig har vært en kraftig ressursøkning innenfor denne sektoren. Vi har satset store ressurser på det som nå heter prehospitale tjenester og ambulanses virksomhet på sjøen, på veien og i luften. Vi kommer til å bruke mellom 200 og 300 millioner mer på slik virksomhet til neste år enn vi brukte for 6-7 år siden. Til gjengjeld har vi fått en ordning som ikke lenger er begrenset til transport. Det er mer dekkende å snakke om mobile akutt-

sykehus. Egentlig skulle jo dette hatt stor betydning for hvordan sykehusstrukturen blir i tiden framover. Her har vi en kjempejobb som vi egentlig bare så vidt har begynt på; det ligger en del fastlåste politiske posisjoner som hindrer oss i å få løst oppgavene på en fornuftig måte. Vi får heller ikke omfordelt ressursene til de områdene der behovet er størst. På noen felt befinner vi oss helt i norgestoppen. Det gjelder ambulansetjenesten, hjertebehandling og kreft. På andre og mindre statuspregete fagområder har vi veldig mye mer å gjøre.

Universitetet i Tromsø er en viktig samarbeidspartner for Helse Nord?

Ja, det er en svært nær samarbeidspartner. Det er også sånn at det er samarbeidsavtaler på flere punkt, ikke minst om medisinerutdanning og om forskning. Vi har samarbeidsorgan og er gjensidig avhengige av hverandre. Uten sykehus, ingen medisinerutdanning, uten medisinerutdanning, intet universitetssykehus.

Personer som du mener har betydd mye for dette universitetet i Tromsø?

Willy Haugli var jo helt sentral i sin tid. Peter Hjort gjorde et svært viktig grunnarbeid. Flere rektorer kunne ha vært nevnt, men jeg trekker fram Narve Bjørge og Ole Mjøs, som hver på sin måte hadde nøkkelroller for framveksten av Universitetet. Blant medisinerne har professor Knut Rasmussen vært kjempeviktig. Ja, egentlig hele hans generasjon av medisinerere med (Helge) Stalsberg, (Arne) Nordøy med flere, som bygde opp hele medisinerutdanningen fra starten.

Har ditt møte med Universitetet og byen gått som forventet?

For det første har jeg vært her veldig mye lengre enn jeg forventet. Nå har jeg vært her i snart 38 år, mens min opprinnelige plan var et opphold på tre år. Utviklingen er jo blitt mye mer voldsom enn jeg kunne forestille meg den gangen. Universitetet ble veldig mye større. Husker at vi planla et universitet med kapasitet på 3000 studenter. Det ble faktisk sett på som ganske ambisiøst. Sett under ett, er det ikke tvil om at Universitetet i Tromsø har vært en kjempesuksess, ikke minst for Tromsø og for landsdelen. Det dreier seg nok om et av de aller mest vellykkede samfunnsprosjekt i Nord-Norge noen gang.